

DOCUMENTS RELATIUS A LA BATALLA DE BÉTERA (1347), ENTRE LA UNIÓ DE NOBLES I LA REIALESA D'ARAGÓ EN TEMPS DE PERE IV.

(Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona): Cartes Reials, llig. 86)

Document n. X

A los amados nuestros los conservadores de la unión de Aragon et a los jurados et procuradores de la ciutat de çaragoza infant Fernando del muy alto senyor don Alfonso de longa memoria Rey de Aragon fijo marques de Tortosa el senyor de Albarrazin salut el verdadera dileccion. Facemos vos saber que oy data de la present carta recibimos una carta de los conservadores de la Union de Valencia en la qual nos fazian saber que lunes ovo ocho dias los de la dita Union hubieron grande pelea con los de la fraternidad o rebelles a la dicha nuestra Union en la qual pelea con los de la fraternidad o rebelles a la dicha nuestra Union en la qual pelea murieron algunos nobles hombres et muchas companyas de cavallo et de pie en manera que los de la dicha Union vencieron et levantaron el campo...

Data en Alcalá de Fenares XXV dias de diciembre so el nuestro sello secreto anno Domini MCCCXVII.

Document n. XI

Al molt excellent princep el senyor lo senyor En Pere per la gracia de Deu Rey Darago, etc.

Senyor los jurats el prohomens de Castello besan vostres peus et mans se comanen en vostra gracia et merce. Noves greus et desplaents senyor vos fem saber ab gran angoxa de cor. Diluns senyor entre ora de nona et de vespres lo noble don Pedro senyor de Exericha governador general vostre estan personalment ab sa cavalleria en Betera lo poder de la ciutat de Valencia ab senyera estesa vench se acostan vers lo dit loch de Betera. Lo noble don Pedro et sa cavalleria et ses gents veen la dita ost armarense et apparellarense et formen et vigorosa vengueren et feriren en ells et han havuda tan fort et tan greu batalla que dolor es et angoxa de la gent molta queen es morta. Perque sunyor vos claman merce que pensets detendre al pus tort que pugats car lo dit Regne esta en graqn perill de perdre et devos senyor molt despalure. Vos senyor sabrets los affers com son venguts pus largament e entenen que a la hora dares o sapiats per alguns qui son stats al affers. Preguen Deus senyor quius conserve la vida et salut longuament al seu servici eus don victoria contrals contraris.

Scrita en Castello XIII Kalendas junarii anno Domini millesimo CCCXL septimo.

Document n. XII

A la vostra noblesa et molt honrada saviesa per les presents notifficam que nostre senyor Deus que es vencedor de batalles saben aixi com aquell qui sab lo coratge dels homes

que nos demanam et deffenen veritat et justicia et lealtat. Huy data de la present en hora de vespres dites nos ha donada victoria de nostres enemichs en aquesta manera que con nos sabessen que los nobles En Pedro de Exerica et En Goçalbo Dieç Darenos ab tot lur poder et ab compayes de Terol a cavall et a peu et sarrahins los quals homes a cavall et a peu eren en nombre docents L homes a cavall et deu milia de peu et foren a II leguas de Valencia al loch appellat Betera que es del mestre de calatrava en lo dia de hir que fou diumenge hagues cremats mases et alqueries que eren de homens de la ciutat et morts homens axi de la ciutat com dalcunes alqueries et lochs de la unio fo acordat per la cort de la dita unio que tot hom a cavall et a peu de la dita ciutat huy que es dilluns hisques per defendre et contrastar als dessus dits que mes mal no fessen que ia havien feyt et axis fou que huy al jorn clar los homens a cavall et alguns de peu de la dita ciutat hisqueren ab la senyera del senyor Rey et anaren ves aquella part on los dits enemichs nostres eren et com ells los veeren veenir et los nostres estigueren aturats los dits nobles En Pedro de Xerica et En Gonçalbo Dieç Darenos ab lurs companyes a cavall et a peu hisqueren de dit loch de Betera poderosament et feriren la nostra host et daltra part hisqueren gran compaya de sarrahins de una celada que havien feyta et feriren semblantment en la nostra host axi que els nostres hagueren prou que fer et deffeneren e tant en tgant poderosament que finalment mijençant la ajuda de Deu los dits enemichs et contraris fugiren et los nostres encalçanlos han ne mort et nafrats molts et haguerenne molts mes morts sino que la nit los vench dessus quels ho tolch. Et axi tornasen et levaren lo camp victoriosament loat ne sia Deu entgrels quals dels enemichs nostres hi son morts lo noble En Gonçalvo Dieç Darenos En Johan Alver Freancesch de Riusech et En Togores et molts daltres cavallers et fills de cavasslers et daltres et axi de Terol com daltres los noms dels quals encara no sab hom /.../.

Data en Valencia XVII dies de desembre en lany de MCCCXL set.

Document n. XIII

Als molts honrats sabvis e discrets consellers jurats et prohomes de la ciutat de Mallorca de nos los jurats de la ciutat de Valencia e conservadors de la unio de la dita ciutat e regne daquelles salut e honor /.../.

/.../ Finalment lo dit noble /Pedro de Jérica/ sen vench al loch appellat Betera que es a II legues de la dita ciutat dins la orta aqui comença talar cremar e matar tots quants homens de la dita ciutat e unio podia aconseguir. Encara per tal aço la cort de la dita unio si li envia a dir que si ell volia entrar com a governador en Valencia que li farian aquella honor que tenguts eren der axi com aquell que era maior official en lo regne apres lo senyor Rey. En altra manera com ell notoriament destruis e consumas la dita ciutat e fos permis a defensio contrastar en semblants feyts notoris a officials notorie agrejats jatssia que nol tinguessen per governador com la sua juresdicio fos suspesa per rahons de suspita que contra aquell eren proposades e encara que no venia en habit de governador que ells defendrien la dita ciutat e terme e que e que aquella guardarien ells al dit senyor Rey. E aço feyt si lo dit noble havia feyt mal e ja ho feu pus pijor ço es talar cremar matar e pendre et robar bestiar e havia stat dos dies en la orta faent les dites coses. En axi que la dita unio veent la dita gran destruccio que noble fahia e encara entenia a fer e encara com fos vengut a audiencia daquella que dit noble havia fetes gates per combatre lo castell de Betera e que combatia regrement e fort aquell lo qual castell era stablit per la dita unio et de homens daquella volent socorrer a aquells e per defensio daquells et de la dita ciutat feent treure per lo justicia de Valencia la senyera de la dita ciutat ab gran part de la host. Es ver que tota la cavalleria adoncs no era en

la dita ciutat com fos a Algetzira et a altres parts axi que tant solament hi hava CC homens a cavall poch mes o menys e caminant la host son terme defenent don Pedro parti ab tota la sua companya de cavalls et de peu del dit loch de Betera e vench vers la nostra host la qual encara no era plegada ni ajustada com a hom qui sen volia entrar dins la dita ciutat e demantiment feri fort rigorosament ab gran esforç e ab tota sa companya en la dita host de la dita ciutat axi que Deus que es vencedor de batalles avent compassio de nos e veent que per salvar nostra fe a mantenir veritat et lealtat volch que lo dit noble fos vençut e la dita ciutat vençedora car beneyt ne sia Deus la ciutat ha levat lo camp e lo dit noble fugi lo vespre a Torres Torres ab pocha gent que ates ab ell e axi fora de la dita ciutat la sua senyera e don Gonçalbo Dieç Darenos e de Terol son en la ciutat les quals foren totes en la batalla. Molta gent de la part del dit noble don Pedro axi nobles cavallers com daltres de cavall et de peu hi son morts et foren molt mes morts si la host de la dita unio se volgues /.../

Datun Valencie a XXIII dias del mes de desembre del any de nostre senyor que hom comptava Mil CCCXL set.

Document n. XXIV

Als honrats savis et discrets En Bernat Redon et En Ramon de Salelles missatgeres de la unio de la ciutat del regne de Valencia.

/.../ Quant a aço quen scrivits queus façan saber lestament de la ciutat et de nostres amichs et enemichs vos certifficam que la dita ciutat es estada continuament et es huy en dia ab bon cor et ferm et que degum hora no ha preat res los affers ans tota vegada la dita ciutat ses hauda vigorosament et esforçada tota vegada empero en deffensio car lo noble don Pedro de Xerica ab companyes de cavall et de peu es venghut a Betera et alcunes companyes atançaren a la força et com lo dit loch fos per nos establhit matarenli alguns homens et naffraren lin molts /.../

Data en Valencia a V dies de novembre del any MCCCXL et huyt.
